

Povodňový hazard

Když si na rozbouřených vlnách našich řek troufnou hazardovat se svým životem někteří „vodáci“, je to jejich svobodné rozhodnutí. Na rozdíl od nich **stálí obyvatelé** potoků a řek – ryby – nemají na výběr.

text: Jozef Májský foto: autor, Vladimír Urban

Přestože jsou podstatně zdatnějšími plavci než my, vždyť vodní živel je jejich kolébkou i domovem, povodňové situace jim přesto mnohdy způsobují problémy, někdy dokonce i smrt. Za miliony let postupného přizpůsobování se různým výkyvům vodního režimu se ryby naučily zvládat i extrémní průtoky, ovšem ne vždy dokáží správně vyhodnotit danou situaci. Někdy jim riskování vyjde, jindy se naopak mohou dostat do problémů a není ničím neobvyklým, když rybí povodňový hazard skončí tragicky.

Hned úvodem bych chtěl zdůraznit, že ne ve všech ročních obdobích reagují ryby na povodně stejně. V nevegetačním období, kdy většina ryb zimuje, téměř nepřijímají potravu a neprojevují zájem o rozmnožování (výjimkou je třeba pstruh nebo mník), mohou zvýšené průtoky ohrozit hlavně menší ryby v mělké vodě, zatímco větší exempláře zazimované v hlubokých prohlubních extrémní změny hydrologického režimu obvykle příliš nevyruší. Stává se ale i to, že hlavně v menších říčkách zatlačí silný proud tluuště, parmy, ostroretky nebo i jiné druhy ryb do mělké pobřežní zóny, z níž se nestihnou včas stáhnout do hloubky a při minusových teplotách v pobřežním ledu zamrznou. V souvislosti se zvýšenými jarními průtoky při tání sněhu se mís-

Když nás o ryby připraví samotná řeka, nic moc s tím **nenaděláme**, ale za ztráty způsobené vlastní hloupostí si můžeme jen a jen sami.

ty můžeme setkat i s velice destruktivním ledochodem. Ledové kry mohou doslova přeorat dno i břehy řeky, přičemž rozdrťí i stovky ryb, které nemají únikovou cestu před tímto ničivým živlem.

Když se voda na jaře a v létě dostatečně prohřeje, ryby reagují na zvýšené průtoky jinak, než tomu bývá v zimních měsících

I když ne všechny rybí druhy jsou naprogramované stejně, obecně lze říct, že mnohé rády využijí rozlití řeky do okolní nivy a udělají si kratší nebo delší „výlet“ mimo hlavní koryto. Chtěl bych zdůraznit, že hlavně větší ryby dokáží zcela dobře vzdorovat rozvodněnému toku, ale záměrně driftují po proudu s cílem obsadit nové lokality, popřípadě najít vhodné trdliště. V prvním případě

riskují menší i větší kaprovité druhy, ale též dravci, přičemž častěji mají toulavé boty proudomilné a u hladiny žijící druhy. Dost často proto po opadnutí povodňové vlny najdeme na šterkových lavi-

cích, v mrtvých ramenech, šterkovnách nebo různých jamách jelce, oukleje, plotice, parmy, ostroretky, podoustve, ale i karasy, okouny, štiky, candáty apod. Stává se, že bez vody uhynou a poslouží jako potrava pro racky, vrány a lišky, za příznivějších okolností se pak zachrání v menších i větších stojatých vodách v zá-

plavém území řeky. Pravděpodobnost, že v těchto recipientech najdou vhodné existenční podmínky, je malá. Poměrně dobře se zde dokáží adaptovat odolné druhy, jako karas stříbřitý, lín, kapr, perlín, někdy i tluušť a plotice. V mládí jsem dokonce znal menší čisté odstavné rameno napájené průsakovou vodou, kde po povodni zdomácnilo hejno podouství, které se zde v novém domově i rozmnožovalo. Rozhodně takové štěstí neměly po posledních letních povodních ostroretky, které uvízly v zaplavené šterkovně. Protože plavaly netypicky u hladiny, zprvu jsem se domníval, že jde o tluuště. Podrobnější pozorování ale ukázalo, že mám co do činění s ostroretkou – reofilním druhem, jehož vyhlídky ve stojaté vodě, i když byla čistá, nebyly zrovna růžové. Už za několik dní po opadnutí vody jsem našel pár uhynutých jedinců.

Některé druhy se stěhují záměrně

Kromě ryb, které se ocitnou v recipientech mimo vlastní koryto, dalo by se říct omylem, poznáme i rybí druhy, které tak při hledání vhodného trdliště činí záměrně. Shodou okolností jsem byl během třiceti let snad desetkrát svědkem takovéto migrace u cejna velkého do vegetací silně zarostlých jam, které byly vybagrovány v inundaci zhruba před půlstoletím. Párkrát se k nim přidalo i hejno kaprů. Na rozdíl od obou těchto druhů, jejichž tření probíhá velice nápadně, se do těchto umělých vodních ploch plují vytírat i líni, jejichž svatební hrátky jsou nenápadnější, takže o je-